

Θέατρον Κυβέλης: «Τὸ Κόκκινο Πουκάμισο», δράμα εἰς πράξεις τρεῖς, ὑπὸ Σπύρου Μελά. — «Ροδόφυλλα ἢ Ἀγκάθια ;» δράμα μονόπρακτον, ὑπὸ Σπύρου Κ. Τρικούπη. — **Νέα Σκηγή:** «Ἄνταρ», δράμα εἰς πράξεις τρεῖς, ὑπὸ Α. Ζήνωνος καὶ Δ. Βρατσάνου.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Γυιοῦ τοῦ Ἰσκιου», ὁ τόσον πλουσίως προικισμένος ποιητής, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐδειξε πέρυσι τὴν νεαράν ἀλλ' ἰσχυράν του πτῆσιν, παρουσιάζεται φέτος ρεαλιστικώτερος καὶ δραματικώτερος μὲ τὸ «Κόκκινο Πουκάμισο».

Τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον μὲ τόσην ἐπιτυχίαν ἐπαιξεν ὁ θίασος τῆς Κυβέλης, εἶνε μία καταθλιπτικὴ λαϊκὴ τραγωδία. Τὴν ὀνομάζομεν λαϊκὴν, ὅχι διότι εἶνε διὰ τὸν λαόν, ἀλλὰ διότι οἱ ἥρωές της εἶνε ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ. Ὁ κ. Μελάς ἔχει σπουδάσει κατὰ βάθος τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς. Εἰξεύρει πῶς ὀμιλοῦν, πῶς σκέπτονται, πῶς φιλοσοφοῦν, πῶς ἀστειεύονται, πῶς αἰσθάνονται καὶ πῶς ὑποφέρουν. Εἰξεύρει ἀκόμη πῶς ἀγαποῦν, πῶς μεθοῦν καὶ πῶς χαίρονται. Εἰξεύρει ἐπίσης πῶς μισοῦν, πῶς σκοτόνονται καὶ πῶς πεθαίνουν. Ἡμπόρουν οὕτω νὰ πάρῃ τὸ ἀφρόγαλα τῆς λαϊκῆς ζωῆς, τὸ ποιητικώτερον δηλ. καὶ τὸ εὐγενέστερον αὐτῆς μέρος, καὶ μὲ αὐτὸ μόνον νὰ ἐξυψάνῃ ἓνα Κόκκινο Πουκάμισο, ἐκπληκτικῆς τέχνης καὶ ἀληθείας. Ὁ λαὸς εἶνε

ποιητής· ἀλλὰ καὶ ὁ κ. Μελάς εἶνε ποιητής. Μέσα ἀπὸ κάθε ἥρωά του περνᾷ ὁ ἴδιος. Δὲν τὸν μεταμορφώνει μέχρι τοῦ ἀγνωρίστου, ἀλλὰ τὸν ἐξιδανικεῖ. Διὰ μίαν μυστηριώδους συγχωνεύσεως, τὰ δύο πνεύματα συνεννοῦνται, αἱ δύο ποιήσεις γίνονται μία. Καὶ οὕτω παράγεται ἡ θαυμασία ἐκείνη ἐντύπασις, ἡ ἀληθινὴ κατάπληξις καὶ γοητεία πού αἰσθάνεται ὁ θεατῆς ὅταν ἀκούῃ ὀμιλοῦντας τοὺς ἥρωας τοῦ κ. Μελά, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τόσας ἀναλογίας μὲ τοὺς λαϊκοὺς ἥρωας τοῦ Σαίξπηρ.

Εἰς τὸ ἔργον τοῦ κ. Μελά, ἡ σκέψις, ἡ ἔκφρασις, ὁ τρόπος κάθε ἀντιδράσεως, ἡ μέθοδος κάθε ἐξωτερικεύσεως, ἡ φιλοσοφία, ἡ χαριτολογία, ἡ σάτυρα, ὅλα εἶνε λαϊκά. Τὰ παραμῦθια, τὰς παροιμίας, τοὺς ἐπιγμούς, τὰ πολλὰ λόγια, τὰ κτυπητὰ λόγια, τὰ διφορούμενα λόγια, τὰ συμβολικὰ λόγια, τὰ αἰνίγματα, ὅλα ὅσα μεταχειρίζεται μὲ τόσην ἀφθονίαν ὁ συγγραφεὺς, τὰ μεταχειρίζεται ὁμοίως καὶ ὁ λαός. Εἶνε γνησίως λαϊκὰ ὅλα. Ὁ συγγραφεὺς ἔχει μόνον τὴν ἐκλογὴν, τὴν κατάταξιν, τὴν στίλβωσιν, τὴν περιττέωσιν καὶ τὸ δικαίωμα—τὴν δύναμιν καλλίτερα, — νὰ πλάτῃ, νὰ ἐπινοῇ καὶ ἄλλα ἀνάλογα. Διαχειρίζεται,—παίζει ἔστ' ἀδάκτυλα θὰ ἦτο ἡ κυριολεξία,—ἓνα θησαυρόν, τὸν ὁποῖον ἀνεκάλυψε σκιάπων εἰς τὰ κατώτερα στρώματα, καὶ μᾶς τὸν παρουσιάζει εἰς ὄλην του τὴν λαμπρότητα. Ἐχει καὶ κοσμήματα ἰδικὰ του, νέα. Ἄλλ' εἶνε τόσον ὅμοια μὲ τὰ παλαιά, μ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εὔρεν, εἰς ὠραιότητα ὅσον καὶ εἰς χαρακτῆρα, ὥστε καὶ ὁ ἐμπειρότερος θὰ ἠμποροῦσε νὰ πατηθῇ. Μέγας ποιητής ὁ λαός. Καὶ ὁ κ. Μελάς μεγαλύνεται μαζί του.

Ἐνα μόνον παράδειγμα. Ἡ Τριανταφυλλιά, ἡ γυναῖκα τοῦ Σταύρου, τὸν ἀπατᾷ μὲ τὸν Ἀχιλλέα, ἓνα κατακτητὴν ὁμορφονεῖόν, πού τὸν εἶδε κάποτε, μὲ κόκκινο πουκάμισο, νὰ ψαρεῦῃ εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν. Αὐτὴ ἦτο ἡ πρώτη των συνάντησις. Μία γραῖα συνοδεύει τὴν Τριανταφυλλιάν, καὶ αὐτὴ μόνον γνωρίζει τὸν Ἀχιλλέα. Πλησιάζουν. Ὁ εὐμορφος ψαρῆς, ὁ κυριακάτικος, ματιάζει τὴν νεαράν γυναῖκα καὶ θέλει νὰ ρίξῃ, ἔτσι ἀπὸ κατακτητικὸν ἔνστικτον, τὸ λογάκι του. Καὶ τὸ λογάκι του εἶνε αὐτό:

—Ἐλα νὰ ἰδῆς — λέγει ἀποτεινόμενος τάχα πρὸς τὴν ἄλλην, — πῶς κάνει ἡ καρδιά τοῦ κοριτσιοῦ μου σὰ μὲ θυμᾶται.

Καὶ τραβᾷ εὐθύς τὸ ἀγκίστρι του, εἰς τὴν ἄκρην τοῦ ὁποῖου ἐσπαρτάριζεν ἓνα ψαράκι.

— Νά, ξαναλέγει, ἔτσι κάνει ἡ καρδιά τοῦ κοριτσιοῦ μου σὰ μὲ θυμᾶται.

Τί εὐμορφον, θὰ πῆτε, καὶ τί ἀληθινόν!.. Τὸ ἤκουσε κάποτε ὁ κ. Μελάς τὸ λαϊκὸν αὐτὸ κόριττον ἢ τὸ ἐφαντάσθη; Ἀδιάφορον. Εἴσθε βέβαιοι ὅτι ἔτσι θὰ ἐγένετο εἰς τὴν ζωὴν, — καὶ συγχρόνως εἴσθε πρόθυμοι νὰ ὁμολογήσετε ὅτι εἶνε ἀριστοῦργημα.

Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον εἶνε γραμμένον ὁλόκληρον τὸ δράμα, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Νομίζομεν ὅτι δὲν ὑπάρχει στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν νὰ τὸ ἐγκαταλείπῃ ἡ λαϊκότης του, ἡ ποιητικωτάτη, ἀλλ' οὔτε καὶ στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν νὰ τὸ ἐγκαταλείπῃ ὁ ποιητής του ὁ λαϊκώτατος. Προσέξατε ὀλίγον εἰς τὴν πρώτην πράξιν. Ἡ γρηά-Φρόσω, ἡ ἐκδικητικὴ, μητέρα τῆς πεθαμένης Ἀγνούλας, ἡ ὁποία δὲν ἔχει ἄλλον σκοπὸν εἰς τὴν ζωὴν της παρὰ νὰ καταστρέψῃ τὴν Τριανταφυλλιάν, τὴν ἀντίζηλον τῆς κόρης της, πηγαίνει νὰποκαλύψῃ εἰς τὸν Σταύρον ὅτι ἡ ἀγαπημένη του γυναῖκα τὸν ἐπρόδωσε μὲ τὸν Ἀχιλλέα. Ἄλλη εἰς τὴν θέσιν της, θὰ τὸ ἔλεγε μὲ δέκα λόγια, μὲ εἴκοσι. Ἄλλ' ἡ Φρόσω εἶνε γυναῖκα τοῦ λαοῦ. Καὶ αἱ γυναῖκες τῆς ἡλικίας της καὶ τῆς τάξεώς της ποτὲ σχεδὸν εἰς τὰς σοβαρὰς περιστάσεις δὲν ὀμιλοῦν καθαρά καὶ ἀπ'εὐθείας. Ἡ Φρόσω σωρενεὶ λόγια ἀτελείωτα, περιστροφὰς, μεταφορὰς, ὄρκους καὶ κατάρας. Ὁ δυστύχης Σταύρος βλέπει καὶ παθαίνει ὡς νὰ τὴν κάμῃ νὰ τοῦ πῆ ὄλην τὴν ἀλήθειαν. Νομίζει

κάνεις ότι ο σκοπός της γραίας ήτο να αποκρούση, και ότι άκουσίως της ήναγκάσθη να φανερώση. Και όμως δεν ήλθε παρά με τον σκοπόν αυτόν. Τί γνησία, τί ψυχολογημένη όλη ή σκηνή! Ένα μόνον θα είχε κανείς να παρατηρήση: ότι είνε μακρά. Άνεγρόφη εκ του φυσικού, χωρίς να ληφθούν υπ' όψη αι απαιτήσεις του θεάτρου, το, όποιον, εις κάθε περίστασιν, άμειλίκτως, θέλει όλιγότερα λόγια και περισσότερα έργα. Κάθε σκηνή έχει την άλήθειαν, την φυσικότητα της πρώτης αυτής, και κάθε σκηνή θα έπρεπεν ίσως, διά το θέατρον, να ήτο συντομωτέρα. Άλλ' αυτό δεν είμπορεί κανείς να το θεωρήση ελάττωμα του έργου. Όλίγα έργα ήμπορούν να παιχθούν όπως έγράφησαν από τον ποιητήν χωρίς να κουράσουν. Συνήθως ψαλλιδίζονται υπό του σκηνοθέτου. Και το ψαλλίδισμα αυτό, το άλύπητον, ύφίστανται πρό πάντων τα έργα του Σαίξπηρ.

Ός ελάττωμα ούσιαστικώτερον θα ήθελα να υποδείξω το μάκρος της σκηνης μεταξύ των συζύγων εις την πρώτην πράξιν. Διότι νομίζω — αν και πιθανόν να πατώμαι, — ότι κάθε τάξεως άνθρωπος, εις την θέσιν του Σταύρου, μετά τας άποκαλύψεις της Φρόσως, τας άποδεδειγμένας διά του φυλακτού, μόλις έμνε μόνος με την άπιστον γυναίκα του, θα ήρχετο πολύ γρηγορώτερα, βιαιότερα και άγριώτερα εις το προκειμενον. Μερικοί είπαν ότι και ή σκηνή της τρίτης πράξεως, μεταξύ των συζύγων πάλιν, παρατείνεται υπέρ το φυσικόν, άφοϋ ο Σταύρος είνε πληγωμένος κ' έτοιμοθάνατος. Δεν το νομίζω, διότι δεν έχει τρόπον να υπολογίση κανείς πόσον ήμπορεί να άνθέξη εις λόγια και εις κινήματα ένας βαρεια πληγωμένος, πριν άρχισή ο ρόγχος του θανάτου. Αυτό έξαρτάται από το είδος της πληγής και έπομένως από την θέλησιν του ποιητού, ο όποιος κάμνει έξαιρέτα τον μέν Άχιλλέα να μένη ζτόν τόπον, τον δε Σταύρον να ζή μισήν ώραν άκόμη μετά την μονομαχίαν.

Άλλά και ή σκηνή της ταβέρνας, ή πρό της μονομαχίας, εφάνη ασύνδετος προς το όλον δράμα. Είνε μία έξοχος σκηνή μεταξύ ανθρώπων άσχέτων βεβαίως, άλλ' ο σύνδεσμός της προς το όλον είνε βαθύς, ψυχολογικός, ψυχικός καλλίτερα και πνευματικός. Και σκηνοθέτης αν ήμουν, πάλιν δεν θα έψαλλίδιζα αυτήν την σκηνήν της παροινίου λαϊκής φιλοσοφίας. Όχι μόνον δεν κουράζει, άλλ' άπεναντίας ξεκουράζει και κάτι σπουδαιότερον άκόμη: προδιαθέτει. Χωρίς αυτήν, ή κατόπιν άγρία μονομαχία με τα μαχαίρια, μεταξύ του Σταύρου και του Άχιλλέα, εις την έρημον και σκοτεινήν ταβέρναν, της όποιας άπεκοιμήθη και ο φύλαρος υπηρέτης, θα εφαινετο όλιγώτερον τραγική.

Με δύο λέξεις: Το νέον έργον του κ. Μελά είνε ένας μαγικός καθρέπτης της λαϊκής ψυχής. Τελεία τραγωδία, τεχνικωτάτη και πρωτοτυποτάτη, με όλην την τετριμμένην εις τας γενικάς της γραμμάς ύπόθεσιν. Γνησία τοπική έμπνευσις και έπομένως άνθρωπίνη. Θωμασία ανακαινισις των παλαιών, διά της δυνάμεως ποιητού νέου και ιδιότηπου. Μεγαλοπρεπής υπέρβασις του φυσικού, έντεινομένου εις κάλλος και γενικότητα. Δράμα και όχι διήγημα. Βαρύ έργον και άσυμπαθές διά τον πολύν κόσμον. Έντύφωμα και γοητεία διά τους εκλεκτούς.

Να είπωμεν τώρα ότι το «Κόκκινο Πουκάμισο» είνε το άνώτερον έργον της έφετεινής περιόδου; Θα ήτο όλίγον! Τα ιδικά μας έργα δεν συγκρίνονται με τα έργα του κ. Μελά. Είνε άνώτερα άφ' ό,τι έγράφη ποτέ εις την γλώσσαν μας διά το θέατρον.

Η κυρία Κυβέλη, ως Τριανταφυλλιά, κατώρθωσε να μετουσιωθή εις γυναικούλαν του λαού και να αναπτύξη όλην της την δύναμιν εις τας δραματικές στιγμάς: δεν κατώρθωσεν όμως να κάμη και συμπαθή τον ρόλον, το όποιον δεν είνε βέβαια λάθος της: αν και από τουτο άπατηθέντες, μερικοί είπαν ότι δεν έπαιξε καλά. Ο κ.

Παπαγεωργίου (Σταύρος) μάς εφάνη δυνατός και άληθινός. Η κυρία Βώκου (Φρόσω) εθανμάσθη γενικώς. Και οι λοιποί ήθοποιοί εκράτησαν πολύ καλά τα μέρη των.